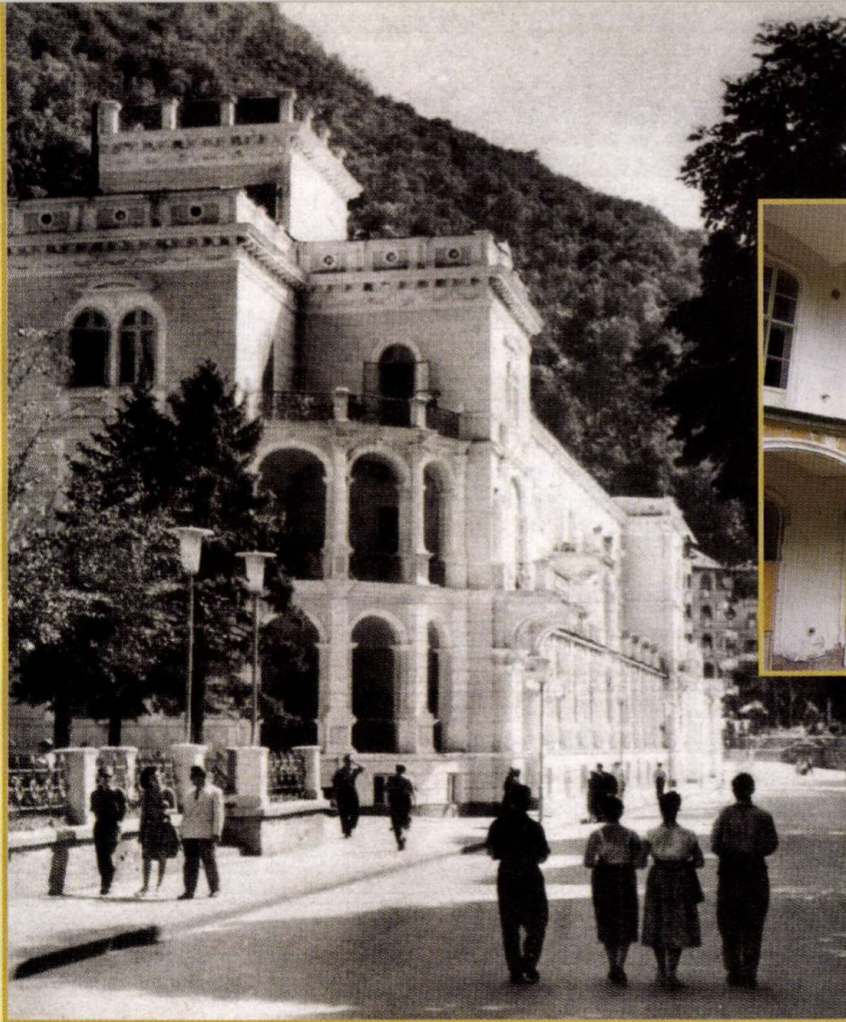

FÜRDŐVÁROS A VÉGEKEN

A LEGYŐZŐTT HERKULES

Herkules a legyőzhetetlenség szinonimája, ám a görög istenség legkevesébe sem jut eszünkbe a Románia déli részén elterülő, róla elnevezett fürdőváros láttán. Büszkeség és bosszúság – e kettősség érzésével szembesül az arra járó magyar turista.

Az I. sz. fürdőház az 1960-as években....
(archív fotó)

... és romjaiban napjainkban

gyarország legdélebbi vidékeihez tartozott, azonos szélességi körön található az itáliai Velencével vagy a francia Nizzával. A közép-európai éghajlatot itt már erős mediterrán hatás éri, amelyet a mély völgyjelleg is erősít. Az éves átlaghőmérséklet 14 Celsius-fok körül alakul.

A fürdőváros környékének vadregényességét fokozzák a különféle kőzetekből álló sziklafalak, sziklaalakzatok, víz-esések, karsztos oldásformák, felszíni és

A különleges természeti adottságok, a *Vaskapu* és a *Kazán-szoros* közelsége, valamint az ókorba visszanyúló történelmi múlt egyaránt a *Cserna* völgyébe és az itt található Herkulesfürdőre invitálja a Duna völgyében utazó vagy éppenséggel a szomszédos hegyekből leereszkedő turistákat. Érkezzünk azonban bárhonnan is, a múlt ragyogása és a jelen szürkése az első dolog, amely szembeötlik. Pazar paloták, villák, árkádok, fürdők, hidak, parkok és romos, elhanyagolt, magára hagyott épületek, kihalt városrészek, kóborló kutyák, igénytelenség, szemét – ez ma Herkulesfürdő.

Mediterrán hangulat

Herkulesfürdő Európa egyik legrégebbi gyógyfürdőhelye. Már a rómaiak megtelepedése idején, az első században „*Ad aquas Herculi sacras*” néven virágzó fürdőhelyet létesítettek itt. Igazi fénykorát azonban az Osztrák-Magyar Monarchia idején érte el, akkori neve Herkulesbad (mai, román neve: Baile Herculane). A vidéket igen kellemes, enyhe éghajlat jellemzi. A Cserna-völgy az egykori Ma-

A TEKTONIKA MŰHELYÉBEN

Herkulesfürdő 168 méteres tengerszint feletti magasságban épült ki a Déli-Kárpátok délnyugati részén, a Cserna folyó szűk szerkezeti völgyében, amelyet északnyugaton a Csernát- és az ahhoz kapcsolódó Godján-hegység, délkeleten a Mehádiai-hegység határol, dél felé pedig a közeli Vaskapu.

A Cserna is itt, Orsovánál ömlik a Dunába. Maga a folyó a lapos Godján-hegység oldalából, 2000 méter feletti magasságból lefutó mellékvizekből ered, de a közeli Kis-Retyezát déli és a Vulkán-hegység délnyugati irányba lefutó patakjainak jelentős része is táplálja. A fürdővárostól északra mesterségesen felduzzasztották a folyó vizét, amelyen így egy 16 kilométer hosszú, 100–150 méter széles, szűk, vadregényes völgyben kanyargó víztározó jött létre. A városka és a víztározó fölött több száz méteres meredek sziklafalakat láthatunk, amelyek helyenként teljesen kopárak, másutt viszont sűrűn kapaszkodik a szirteken a bánati feketefenyő és más botanikai értékek, mint például a keleti gyertyán vagy a virágos kőrös.

A kristályos és metamorf kőzetek a kréta időszak végétől a harmadidőszak végéig a

hegységperemek törésvonalai mentén szakaszosan, több egymást követő folyamatban emelkedtek ki, míg a hegységek központi területein erős lepusztulási tevékenység, úgynevezett tönkösödés következett be. A széles tetők között mély szurdokvölgyek alakultak ki a tektonikai törésvonalakban, amelyeket a jégkorszakban a glaciális tevékenység, később pedig a folyóvízi erózió mélyített tovább.

A kréta időszi tengerelőntés idején lerakódó üledékekből mészkő keletkezett. Ezek alkotják ma a hegységperemeken, így közvetlen Herkulesfürdő fölött a sziklafal anyagát. Az említett kristályos kőzetek és a mészkő mellett homokkő is felszínre került a Cserna völgyében.

A Cserna hatalmas szurdokvölgye a Déli-Kárpátok talán legfontosabb olyan tektonikus eredetű völgye, amelyik oldal irányban tolódott el. Kialakulása a Géta-takaróredő áttolódásához kapcsolódik, később pedig a jégkorszaki tevékenység, majd jelen korunkban a folyóvízi erózió alakította ki. Ne feledjük azonban, hogy a duzzasztógát megépítésével fontos tájalkító lett maga az ember is.

Pusztuló falfestmények

felszín alatti karsztjelenségek. Közvetlen a város fölött láthatjuk – s arra a legszebb kilátópontot biztosítja – a Domogled sziklája és a Fehér kereszt kilátó, amelyek kedvelt túracélpontjai az itt nyaralóknak. A fürdőváros közelében azonban számos más természeti érték is van, amelyek az utóbbi időben eléggé feledésbe merültek, főleg a turistautak és a látványosságok elhanyagolt állapota miatt. Itt található például a Vanturatoarea, a Szeles- és a Roset-vízesések, amelyek közül különösen az első rendkívül impozáns látványosság a maga 40–50 méteres magasságával. De érdekesek a barlangok is, mint például a Betyárok odúja, a Soroniste, a Serban vagy kicsit távolabb, a Mehádiai-hegységben a Topolnita-barlang, amely a legismertebb és leghosszabb barlang a tájegységben.

A Cserna-hegységben a közeli Arjana-csúcsot, a Kis- és a Nagy-Vlascu-csúcsot, míg a Mehádiai-hegységben a Domogled-, a Crovok- és a Stan-csúcsokat, illetve a Domogled-gerincet járhatjuk be. A vízeséseket, a Széchenyi-rétet, a Hétforrást, a Rabló-barlangot, az Izzasztó-barlangot könnyebb túrával vagy egyszerű sétával is elérhetjük (utóbbi üregéből 57 Celsius-fokos meleg áramlik ki). Régen a Mehádiai-hegység gerincén, valamint a Cserna patakmedrében húzódott Magyarország határa. A határkövek maradványai mai napig fellelhetők.

A Monarchia fényében

A római uralomról valaha egy gazdag régészeti ásatási anyag tanúskodott, amely azonban csak részben maradt fenn napjainkig. Az 1728-ban véletlenül felfedezett ókori fürdők leletegyütteséről ma már csak jobbra az akkori feltárást megőrkítő olasz történész, Paschale Garofolo korabeli munkája alapján alkothatunk képet. Az utókor számára ezekből mindössze a fürdőhelyről a Cserna hídján át vezető fedett oszlopsor, a Római fürdő felé vivő út támaszfala és a teraszon lévő falrész, valamint néhány fogadalmi tábla maradt fenn.

Attól kezdve, hogy a rómaiak véglegesen kivonultak Dáciából, egészen az újkori felfedezéséig, semmilyen adat nem szerepel Herkulesfürdőről. A történészek elképzelhetőnek tartják, hogy a település még a népvándorlás idején elpusztult. Azt is az ókori forrásokból tudjuk, hogy a fürdőt Traianus császár építtette 105 és 107 között Herkules, a fürdés istenének tiszteletére. Hamilton osztrák altábornagy a XVIII. század derekán egy táborozás alkalmával újra „felfedezte” a római fürdők romjait. Parancsára több szomszédos faluból is kirendelték úrdolgára a lakosságot, akik kiirtották az évszázados erdőt, majd segédkeztek az építkezésnél. Ezekkel a munkálatokkal egyidejűleg berendezték a régi meleg források néhány fürdőházát, egyebek között a római fürdőt.

Herkulesfürdő fejlődését egy váratlan következménnyel járó hétköznapi esemény lendítette fel. 1773 nyarán egy bécsi orvos elemezte az innen hozott vízmintákat, és az eredményeket azzal a megjegyzéssel közölte, hogy az ottani vizeknek csodatévő erejük van. A közlemény óriási visszhangot keltett az osztrák birodalom határain túl is, és a következő évben szokatlanul sok vendég érkezett a fürdőhelyre.

A szocreál stílus a kormányzat szerint élhetőbb...

... mint a dualizmus kori

Az ismételt pusztulást hozó osztrák–orosz–török háború (1788–1792) után, 1801-ben következett be az újabb fordulópont a gyógyhely életében. Ekkor a fürdőhelyet katonai közigazgatás alá vonták; így pénz is, munkacső is akadt bőven a fürdő fejlesztéséhez. Az itt élőknek éveken át kellett dolgozniuk: tölts közre szorították a Csernát, utat építettek a fürdőhelytől az országútig, követ hordtak, kubikoltak stb.

Az 1848-as forradalom idején több neves személyiség is megfordult Herkulesfürdőn, köztük *Nicolae Balcescu* is, aki Bem tábornokkal akart találkozni itt, hogy megállapodjék vele egy román légio megalakításában. Az 1848-as forradalom után 1913-ig folytak a legnagyobb építkezések az immár nemzetközi hírű fürdőhelyen. A dualizmus korában – többek között Ferenc József utasítására – épültek fel a legelegánsabb fürdők, vendéglők és villák a városban. Maga Ferenc József és felesége, Erzsébet királynő is gyakran ellátogatott ide. Mindkettőjüknek külön villája volt. Sajnos a díszes, impozáns épületek sorsa Trianon után megpecsételődött. A román kormány a monarchiabeli épületek sorsáról nem gondoskodott, azoknál értékesebbeknek tartott „szocreál” szállodákat építtetett sorra, megbontva a korábbi városkép történelmi hangulatát.

Az egykori szocialista országok, illetve a belföld fürdőturizmusát kielégítő „kockaszállodák” közül a legnagyobb, az 1976-ban létesített és mintegy öt éve zárva tartó Hotel Roman dicsorszakáról legfeljebb képeslapok árulkodnak.

Minden bajra meleg víz

Sokak szerint Európa leghatékonyabb hévizei fakadnak itt. A környék legismertebb forráscsoportjai a Herkules (67 Celsius-fokos), a Neptun (54 Celsius-fokos), a Diana (46 Celsius-fokos), a Traianus és a Hétforrás (vagy más néven Hétvezér-források).

Forrásai tektonikai törésvonalak mentén bukkannak a felszínre, és főként konyhasót (a Herkules-, a Lajos-, a Karolin-forrás stb.), illetve rádiumot és kén (például a Lajos-, a Károly-forrás és a József-kút) tartalmaznak. Hőmérsékletük 45–55 Celsius-fok között változik, bár találunk bővizű karsztforrásokat is a völgyben.

A melegforrások enyhén radioaktív vize számos betegség kezelésére használható, ráadásul fürdő- és ivókúra formájában

Fürdőhely és ahhoz vezető ösvény, közvetlenül az országút alatt

(A SZERZŐK FELVÉTELEI)

egyaránt. Orvosi ellenőrzés mellett krónikus nőgyógyászati bajok, ízületi betegségek, köszvény, kezdeti fázisban lévő cukorbetegség, nehézfém-mérgezések, szembetegségek, légúti megbetegedések, idegrendszeri bántalmak és emésztési rendellenességek esetén javallott a kúra.

Csak hogy a néhány éve még üzemelő fürdők többsége bezárt, az épületek zöme az enyészeté lett. Júniusban magunk is fürdőhelyet (meleg vizes strandot) kerestünk, de próbálkozásunkat két óra hasztalan keresés után feladtuk. Ez persze nem azt jelenti, hogy egyáltalán nincs fürdőzési lehetőség. Igénybe vehettük volna az egy-két működő szálloda wellness részlegét, amelyek nem igazán a mi pénztárcánkhoz mért árakkal kínálják szolgáltatásaikat.

Kipróbálhattuk volna az úgynevezett „mindenki fürdőit” is, amelyek ingyenesek ugyan, de az ott tapasztalható balkáni viszonyok elrettentők. Ez utóbbi kifejezés a Cserna partján mintegy öt kilométeres szakaszon, a természetes meleg vizes feltöréseket hasznosítandó kimélyített gödrökre, betonmedencékre vonatkozik. Ám itt hiába a gyógyvíz ereje, az igénytelen környezet riasztó. Az egyik ilyen medencét a „Hét forrás” területén (Sapte Izvorul Calde), körülbelül 4 kilométerre Herkulesfürdő fölé, a Cserna bal partján találjuk. A fürdő az országútról közvetlenül nem látszik, az út szélén parkoló autók sokasága azonban árulkodik.

Az egyébként itt erősen radioaktív víz mellett kemping is létesült. A medencéhez keskeny betonozott ösvény vezet, gígszí vascsöveket és a Cserna által partra vetett szemétszigeteket kerülgetve.

Egy másik fürdőzőhelyet jóval lejjebb, a város területén, szintén a Cserna bal partján láthatunk. Rendezetlen, romos udvar közepén egy félig-meddig össze-rogyott „betonbunker” szolgáltatja a kikapcsolódást. Holott a közvetlen szomszédságában, a folyó túlsó partján impozáns forrásfoglalás található – ott fakad a *Gyomorgyógyvíz-forrás*. Hévizét hashajtó hatásáért használják, de cukorbetegnek is javasolják. Valamivel feljebb fakad a *Szemfürdő-forrás*, amely az előbbiétől némileg eltérő összetételű termálvizet ad, s kötőhártya-gyulladás kezelésére javallott.

A jövő

Románia – látva az ország egyéb területein végbemenő, turizmust erősítő modernizációs beruházásokat – sikerrel nyújt be pályázatokat uniós forrásokra, miközben a több százéves idegenforgalommal kecsegtető Herkulesfürdő méltánytalanul vergődik. Néhány nyugati befektetést leszámítva (ide sorolhatjuk a herkulesfürdői termálvizet hasznosító francia kozmetikai vállalkozást), nincs látható jele annak, hogy pozitív irányú változás történne.

Holott egykor Európa legismertebb üdülőhelye, az Osztrák–Magyar Monarchia legkeresettebb turistalátványossága volt ez a település. A mintegy hatezer lakosú üdülőhelyet azonban a politika viharai a pusztulás szélére sodorták. Bár útikönyvek tucatjai népszerűsítik a gyönyörű természeti környezetben elhelyezkedő városkát, kevesek tesznek említést a hozzá méltatlan állapotokról.

LIEBER TAMÁS,
OROSZ ZSUZSA,
VARGA LÁSZLÓ